

Europa entre madrèpores dormia allà al pregon, / lo Caucas y Apenins eran rengleres d'illes, / y ja l'Abril cenyia de roses lo meu front» 1, 21c Aquesta forma, avui normal sembla estendre's fins a Tortosa: «anaven girant-se de renglera en renglera», Vergés Paulí (Es-purnes v, 133); grec que reapareix a Monòver (Canyis-saes, 104); SGuarner també el registra així en el seu glossari de *Canyís*, definint-lo «rengle, filera».

Però, almenys la variant molt dominant en terres valencianes, és *ringlera* (Renat, «El Camí», 14-iv-1934) 10 *Les Ringleres*, camps en el terme de Benigembla (1963); a Eiv.: «ringlera: hileria», PzCabr., i a Menorca, com ens certifiquen Moll (BDLC xiv, 162) i Camps Merc: «Ses Coves Gardes principals són sis, en dues ringleres, tayades a sa penya viva, amb els portals en caira» (Folk. Men II, 48) Localment es troba una variant amb la g ensordida: «La està mjg Castelló aci dalt! I encara ve una rinclera de carros!», Guinot, *Esc Castellonenques*, 41; propagada al domini cast. 15 *rinclera* a l'asturià de Colunga (Vigón), *rincla* «línea ponerse en rincla» Arriaga (Lex *Bilbaino*) *Renglerall Rengleret* mena de bolet, veg. Font i Quer (Mem Ac Ci Bna xxxiii, xii, 25; Masclans): igual que el sinònim *carreretes*, s'explica per les fileres en què neixen aquesta espècie de moixernons; *renglereta* Per a rengló, V. supra; *renglonar*.

El verb derivat fou *arrencar*, que ja trobem, fi segle xiv, en AntCanals: parlant de les rengleres de soldats en batalla: «les açes ben arenglades», *Scipió e Aníbal* (ed Miquel, p. 29); Lacav.; el B. de Maldà 30 parlant de les aixides de les cases de Mataró, que «las hermocean --- a més de sa limpiea y pisa de tot gènero, *arrencada* en sos escudellers» (*Excurs*, 62), «les taules, duent-les des de baix de l'entrada, per *arrencar-les* formant-ne una en la nova galeria» (*Coll B V*, 125).

A l'Edat Mitjana s'havia dit *rengar*. En Jaume I, tr.: «Aquells de la part del rey no saben *rengar* la batayla», Jaume I (§ 9). Refl.: «En G. de Joverre --- e En J d Anurri, per él, està ab vostres enemics, e 40 *renges* ab éls, on nós vos deim que us prenatz zo que és a la Seõ, que ---» en un missatge al bisbe d'Urgell, c. 1251, del seu enviat, el ribagorçà B. de Lliri (PPujol, *DocVgUrg*, 16 58) I d'aquí l'ús en part.: «lo cavallers, com en lo camp són *rengats*, aparellats de combatre ---», Llull (*Li de Cont.*, § 112).

D'on el negatiu *desrengar* (en oc. ant. «sortir du rang, avancer, accourir», PDPF). Bastant repetit en Jaume I: «que per re del món, negú, ni en batayla ni en altre loc, no *desrengas*, menys de vostre manament»; «tramesen-nos a dir que ns acordàssem Nós e éla, e éls aguisarien un rich-hom que tingué Balaguer per en Pons (Guerau) e per la Comtessa: que éls no gosaven *desrengar* [o sigui 'disgregar llur formació en grup']», per ço cat havien gran poder e l castell, e no u portien acabar de tot en tot; mas sol que l Comte isqués defora la vila per neguna raó, que éls aguisarien que l castell e la vila retrien a la Comtessa»; «Nós dixem-los que --- en la davantera, que fossen nostres fiyls, e don M. --- en la costanera, e Nós ab 100 cavals 60

armats tenfem la reraguarda, e si ns combatíem ab los jenets que negú no *desrengas* a éls ['no sortís dels rengles per empaitar-los'] tro que Nós fèssém sonar les trompes; e --- que aquels que haurien los cavals desarmats, que *derengassen* après d'ells ---», Jaume I (Ag., 425.2, 72.1, 433.4, 433.7).³

En fi, en el mateix Jaume I trobem *arrencar* («*arrencam* nostra batayla») del qual he donat cita més extensa en vol. II, 1000a18. I així mateix en Llull: «en un gran camp eren *arrencats* dos reys, qui s volien combatre» (*Merav*, NCl. iv, 121). Però el que ha quedat en definitiva com a usual és *arrencar*, substituint l'*arrencar* ja registrat per Lacav., mentre que aquell no apareix fins a *SLitCosta*, 1868, però és d'ús general i fonament arrelat en cat. or.: «els venedors, *arrencats* sota la paret de la Rectoria ---, les taules de les biralles i les cartes --- les enfilades de rosquilles i les estibes ---», MrnVayreda (*Puny* 1, 1, 39 (38)), «un poal ple de aygua, y dues fileres de gots, de cul enlayre, *arrencats* ab simetria», Bosch de la Trinxeria (*Lena*, 20). Variants locals: *renglerar*: «Bep de l'Oli va al davant - y el alfels va darrera, / un sargento ne va al mitx - que *renglera* les fileres» fets de 1810 o 1822, reco a Agramunt (MilàF, *Romlo*, 100 10); segons Moll, l c *ringlerar* a CastPna., *arrencar* a Menorca; i, encara sense la -l, *arrencuar* a la Pobra de Segur; *arrencuar* *Arrencador* (Lacav.), *arrencament* (id) *Desarrencar*, -ament, *arrencament* (tots Lacav.). *Desarrencar*. No és ben clar (per discrepàncies dels mss.) si en la Cròn del Cerimoniós hi ha *vogar batalla arrencada* o *arrencada*, V. nota 3 a VOGAR.

Enrengar mall. «preparar, començar a partir, envestir» (BDLC xiv, 163). *Enringlerat* CastPna., Val. 'postat en renglera' (SzGozalbo, *Bol de Dim* etc.).

Rang 'categoria, jerarquia social', pres del fr. *rang* 'rengle', 'rang', que és la forma francesa corresponent al cat. *reng*. Era terme del qual usava bastant i fins abusivament el B. de Maldà (agavatxat en vocabulari, quan es tracta de rebaixar el poble, ell menja-gavatxos): «Lo ofici --- de las donas --- és de fer puntes negres per mantos --- de senyores; y moltas les treballan sobre de cuxins --- les tals són del *ranc* medià y ínfim», «en lloc de manteu usan capeta com los abates --- manxetas en las camisas los més, compresos en est *rang* los Srs. canonges»; «del poble se compon, el més, de mariners y pescadors; de éstos y altres *rancs* del art de la terra, y de menestrals n'hi ha alguna gent prou maliciosa y viciosa»; «en quant als pagesos, moços del camp y minyons de aquest *rang*, portan butins de cuyro ---» (*Excurs*, 89, 149, 116, 147).

Arranjar [Lab. 1840], pres del fr. *arranger* 'disposar en ordre', 'arreglar': segons Moll només usual a Menorca i Princ. (BDLC xiv, 163): «adobar, preparar, arretglar» nota, en efecte, el mall. A. Ferrer i Ginart en traslladar-se a Men. (*Rond Men*, 212). S'havia usat en present una variant amb é (que no he sentit): «incert lo pols y tremolant d'angúnia, / com vell soliu que el testament *arrenja* / a dintre l'ombra de la mort gelada, / jo escric, y perdoneu ma acció atrevida! / jo